

Fylkesmannen i Vestland

TILSYNSRAPPORT-Vedtak

Gjennomføring av nasjonale prøver

Fjaler kommune

Innhald

Samandrag	3
1. Innleiing	4
2. Om tilsynet med Fjaler kommune	4
3. Om gjennomføringa av tilsynet	4
3.1 Tema for tilsynet - gjennomføring av nasjonale prøver	4
4. Påmelding og gjennomføring av nasjonale prøver	5
4.1. Rettslege krav	5
4.2 Fylkesmannen sine undersøkingar	7
5 Fylkesmannen sin konklusjon	9
6. Pålegg om retting	10
7. Oppfølging av pålegga	10
8. De har rett til å klage	10
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget	11

Samandrag

Tema og formål

Tilsynet gjeld Fjaler kommune si gjennomføring av nasjonale prøver hausten 2019, jf. forskrift til opplæringslova § 2-4. Tema for tilsynet er:

- Skulen si påmelding av elevane til prøvene.
- Gjennomføring av prøvene
- Fritakspraksis
- Skulen sin forvaltningskompetanse i avgjerder som gjeld fritak frå nasjonale prøver

Føremålet med tilsynet er å kontrollere om skulane gjennomfører nasjonale prøver i samsvar med forskrift til opplæringslova § 2-4.

Regelbrot

Tilsynet har avdekka regelbrot:

- *Skulane gjennomfører ikkje nasjonale prøver i samsvar med regelverket når det gjeld fritak frå prøvene.*

Gjennomføring

Tilsynet er gjennomført som eit skriftleg tilsyn. Fylkesmannen fekk skriftleg dokumentasjon 20. januar 2020. Fylkesmannen har på bakgrunn av denne dokumentasjonen vurdert om kommunen oppfyller lovkrava knytt til tema for tilsynet.

Aktivitestar i tilsynet:

16. desember 2019	Opning av skriftleg tilsyn der vi bad om innsending av dokumentasjon.
22. januar 2020	Frist for innsending av dokumentasjon.
26. februar 2020	Førebels tilsynsrapport.
11. mars 2020	Frist for å kommentere rapporten
09. mars 2020	Uttale frå kommunen til førebels rapport
12. mars 2020	Endeleg rapport – vedtak
08. april 2020	Frist for retting av regelbrot

Status på rapporten og vegen vidare

Kommunen har rett til å uttale seg før vi gjer vedtak, jf. forvaltningslova § 16. De hadde frist til 11. mars til å uttale dykk om alt i rapporten. De har sendt inn merknader knytt til førebels rapport med forklaring på eit av avvika som er omtala i rapporten.

Vi held fast ved vår konklusjon om at tilsynet har avdekt brot på regelverket, og vil gjere vedtak og kommunen får frist til å rette regelbrotet.

1. Innleiing

Vi fører tilsyn med offentlege skular, jf. opplæringslova § 14-1 første ledd, jf. kommunelova kapittel 30.

I tilsyn kontrollerer vi om skulane oppfyller opplæringslova med forskrifter.

Dersom kommunen ikkje følgjer regelverket, kan vi påleggje retting.

Det er kommunen som har det overordna ansvaret for at krava i opplæringslova blir gjennomførte, jf. opplæringslova § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skulen rettar opp brot på regelverket.

Våre tilsyn er offentleg myndigheitsutøving, noko som inneber at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglane i forvaltningsretten og offentleglova. I tilsynet behandlar vi personopplysningar. Les meir om vår behandling av personopplysningar på [www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/](http://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/tilsyn/)

Det er kommunen som har det overordna ansvaret for at krava i opplæringslova blir etterlevde, jf. opplæringslova § 13-10 første ledd. Kommunen er derfor adressat for denne tilsynsrapporten.

2. Om tilsynet med Fjaler kommune

Kommunen og skulane er valde ut med utgangspunkt i risikovurderingar knytt til temaet. Det er nytta data frå det prøveadministrative systemet (PAS) og Grunnskulens informasjonssystem (GSI). Fjaler har høvesvis mange registreringar av fritak i PAS.

3. Om gjennomføringa av tilsynet

Fylkesmannen opna tilsyn med kommunen i brev frå 16. desember 2019. De vart pålagd å levere dokumentasjon til oss med heimel i kommunelova § 60c. Vi har fått dokumentasjonen for å gjennomføre tilsynet. Fylkesmannens vurderingar og konklusjonar er baserte på skriftleg dokumentasjon.

3.1 Tema for tilsynet - gjennomføring av nasjonale prøver

Tilsynet gjeld Fjaler kommune si gjennomføring av nasjonale prøver hausten 2019, jf. forskrift til opplæringslova § 2-4.

Tema for tilsynet er:

- Skulen si påmelding av elevane til prøvene
- Gjennomføring av prøvene
- Fritakspraksis
- Skulen sin forvaltningskompetanse i avgjerder som gjeld fritak frå nasjonale prøver

Følgjande av kommunen sine skular er omfatta av tilsynet:

- *Fjaler ungdomsskule – 8. trinn*
- *Dingemoen skule – 5. trinn*
- *Våge skule – 9. trinn*

Fylkesmannen har lagt følgjande dokumentasjon til grunn i tilsynet:

- *Vedtak om fritak – knytt til registrering av fritak i PAS*
  - *Alle enkeltvedtaka om fritak for kvar av skulane*
  - *Tilhøyrande underliggjande enkeltvedtak etter opplæringslova kap. 5 § 5.1 eller kap. 2 § 2-8*
- *Informasjon om skulane melder opp alle elevane på det aktuelle trinnet – jf. innrapporterte tal i GSI pr. 1. oktober*
- *Informasjon om skulane har gjort vedtak om fritak, men der føresette likevel ynskte at eleven skulle delta*
- *Informasjon om skulane har registrerte tal under rubrikken «manglende besvarelse» i PAS - kva er evt. grunnen til dette*
- *Informasjon om korleis skuleeigar sørgjer for ein fagleg gjennomgang av resultata, og at skulane følgjer opp og brukar resultata på elev- og skulenivå*
- *Om kommunen har utarbeidd ein plan/ein rutine for gjennomføring av nasjonale prøver*

Vi har ikkje sett på korleis de oppfyller andre krav i regelverket.

I denne rapporten presenterer vi våre førebelse vurderingar og konklusjonar.

4. Påmelding og gjennomføring av nasjonale prøver

4.1. Rettslege krav

Rapportering og evaluering av opplæringsverksemda er regulert av forskrift til opplæringslova kapittel 2. § 2-4 og omtaler spesifikt prøver, utvalsprøver og andre undersøkingar. Reglane i forskrifta er gitt med heimel i opplæringslova (oppll.) § 14-4.

Formålet med dei nasjonale prøvene er å vurdere i kva grad skulen lukkast med å utvikle elevane sine grunnleggjande ferdigheiter i lesing, rekning og i deler av faget engelsk. Informasjonen frå prøvene skal brukast som grunnlag for kvalitetsutvikling på skular, hos skuleeigarar og på regionalt og nasjonalt nivå. Slik inngår dei nasjonale prøvene som ein del av kvalitetsvurderingssystemet. I tillegg skal prøveresultata bidra til å styrkje skulen og lærarane sitt arbeid med undervegsvurdering.

Målsetjinga til lovgivaren er at flest mogleg elevar skal delta i nasjonale prøver. Dette går fram av ordlyden i forskrifta § 2-4, i forarbeida og i formålsvurderingane.

Påmelding av elevar

Det går fram av forskrift til oppll. § 2-4 første ledd at elevar skal delta i prøver, utvalsprøver og andre undersøkingar fastsette av departementet. Dei nasjonale prøvene er ei av desse. Det er skuleeigaren som skal syte for at prøvene blir gjennomførte.

Skulen har både ei plikt til å gjennomføre dei nasjonale prøvene og ei plikt til å syte for at elevane deltek. Denne plikta inneber at skulen gir informasjon til elevar/føresette om prøvene, melder opp alle elevane i prøveadministrasjonssystemet (PAS), handhevar ein lovleg fritakspraksis og legg til rette for at fråverande kan ta prøva seinare.

For å gi gyldig og påliteleg informasjon må skulen føre riktige registreringar i PAS innan oppgitte fristar. Registreringane i PAS knyter seg til deltakinga («påmeld», «friteken», «ikkje delteke») og til resultatata. Plikta til å føre registreringane i PAS går fram av Utdanningsdirektoratet sine retningslinjer for gjennomføring av nasjonale prøver, jf. forskrift til oppl. § 2-4 siste ledd. Skulen skal ha registrert riktig tal som «påmeld», «friteken» eller «ikkje delteke».

Som eit ledd i plikta til å gjennomføre nasjonale prøver, må skulen syte for at alle elevane på det aktuelle trinnet blir melde opp i PAS. Å la vere å melde opp elevar, fører til at ein ikkje får reelle tal over fritak frå nasjonale prøver, resultatata av nasjonale prøver blir upålitelege, og det blir vanskeleg å kontrollere om fritaka var lovlege. Vidare blir det ikkje klart kor mange elevar som skulle vore i kategorien «ikkje delteke». Dette fører til uvisse knytt til resultatata. Plikta til å melde opp riktig tal på elevar er derfor viktig for å følgje opp målsetjinga om at alle elevar skal delta i nasjonale prøver.

Vilkår for fritak

Elevane på dei aktuelle trinna har både rett og plikt til å delta i nasjonale prøver. Dersom ein elev får innvilga fritak, inneber det at eleven ikkje lenger har ei plikt til å delta. Eleven har likevel framleis rett til å delta, dersom eleven eller føresette ønskjer det, jf. forskrifta § 2-4 andre ledd. Skulen skal rettleie eleven og dei føresette om retten til å delta på prøva sjølv om det er gjort vedtak om fritak, jf. forvaltningslova § 11.

Regelverket opnar for at skulen i visse tilfelle kan gi elevar fritak frå plikta til å delta i prøva, jf. forskrifta § 2-4 andre ledd. For at ein skal oppnå formålet med nasjonale prøver, er det likevel viktig at skulen ikkje fritek fleire elevar frå deltakingsplikta enn det forskrifta § 2-4 andre ledd gir høve til. Det er derfor gitt ein særregel om at sjølv om skulen gir eleven fritak, kan eleven eller føresette likevel bestemme at eleven skal delta.

To vilkår må vere oppfylte for at skulen skal ha høve til å gi fritak frå plikta til å ta nasjonale prøver:

1. Eleven får spesialundervisning, jf. oppl. kapittel 5, eller særskild språkopplæring, jf. oppl. §§ 2-8 eller 3-12.
2. Og det er klart at prøvene ikkje vil ha mykje å seie for opplæringa til eleven.

Det første vilkåret inneber at den eleven som etter ei vurdering blir friteken frå nasjonale prøver, må ha vedtak om spesialundervisning eller særskild språkopplæring. Det er likevel ikkje slik at elevar som har spesialundervisning eller særskild språkopplæring, automatisk skal få fritak. Det er derfor også eit vilkår at det skal gjerast ei vurdering av kva dei nasjonale prøvene har å seie for opplæringa til den aktuelle eleven. For at eleven skal kunne fritakast, må det vere klart at prøvene ikkje har mykje å seie for opplæringa. Dette må vurderast for kvar enkelt prøve.

Ved vurdering av om prøva «ikkje vil ha mykje å seie for opplæringa til eleven», er det avgjerande om prøva er eigna til å seie noko om eleven sine ferdigheiter, slik at resultatata kan brukast som utgangspunkt for at eleven oppnår auka ferdigheit i faget. Nasjonale prøver må ein sjå på som ein del av undervegsvurderinga for eleven, jf. forskrifta § 3-11. Vurderinga skal gi eleven tilbakemelding og rettleiing for å bidra til at eleven aukar

kompetansen sin. Vurdering er ein rett for eleven, jf. forskrifta § 3-1. Den fordel eleven har av prøvene er med på å grunngi at nasjonale prøver er obligatoriske.

For nokre elevar vil ikkje prøvene vere eigna til å gi informasjon om eleven sine grunnleggjande ferdigheiter. Dette kan vere aktuelt dersom enkeltvedtaket om spesialundervisning for eleven inneheld avvik frå læreplanane i LK06. Omsynet til eleven tilseier at han/ho kan fritakast dersom dei nasjonale prøvene, etter ei konkret vurdering, ikkje har mykje å seie for vurderinga av kompetansen og tilpassinga av opplæringa til eleven.

Når dei to vilkåra er oppfylte, er det opp til skulen sitt skjønn å vurdere om skulen ønskjer å fritta eleven eller ikkje.

4.2 Fylkesmannen sine undersøkingar

Fylkesmannen sette frist for innlevering av dokumentasjon til 22. januar. Dokumentasjon frå Fjaler kommune vart motteken her den 21. januar.

4.3 Fylkesmannens vurderingar

Melder skulen opp alle elevane på det aktuelle trinnet i PAS?

Innsend dokumentasjon og datagrunnlag henta frå GSI og PAS viser at Våge skule melde opp alle elevane på 9. trinn og Dingemoen skule melde opp alle på 5. trinn. Fjaler ungdomsskule skule har ifølge GSI registrert 34 elevar på 8. trinn. I PAS går det fram at 31 elevar er påmelde. Det går ikkje fram av innsend dokumentasjon kvifor det er eit avvik på tre elevar mellom GSI pr. 1.10.19 og PAS pr. 27.09.19. Kommunen har i sin uttale til førebels rapport gjort greie for kvifor desse tre elevane ikkje vart melde opp i PAS.

Fylkesmannen vurderer lovkravet som ikkje oppfylt.

Registrerer skulen rett tal elever som er fritekne i PAS?

Ved Fjaler ungdomsskule er det i PAS registrert eitt vedtak om fritak, men det er i dokumentasjonen sendt inn tre vedtak.

Lovkravet er ikkje oppfylt.

Fritek skulen berre elevar som har vedtak om spesialundervisning eller særskild språkopplæring

Ved Våge skule er det registrert fritak i PAS på prøvene i lesing, engelsk og rekning. Ut frå innsend dokumentasjon er vedtak om fritak dokumentert med underliggjande vedtak knytt til spesialundervisning eller særskild norskopplæring.

Ved Dingemoen skule er det registrert fritak i PAS på prøvene i lesing og rekning. Dokumentasjonen syner at eitt vedtak om fritak er fatta 27. sept 2019 - etter prøveperioden 2. – 27. september 2019. I utgreiinga frå skulen går det fram at det føreligg eit vedtak frå 2017, og at det truleg etter utgreiing frå PPT vil bli eit nytt vedtak om spesialundervisning. Eit anna fritak er fatta ei veke før avslutninga av prøveperioden utan at det føreligg vedtak om spesialundervisning eller særskilt norskopplæring. Det er

dokumentert ei utgreiing frå PPT utan tilråding om vedtak etter §5.1, med tilråding om særskild tilrettelegging.

Ved Fjaler ungdomsskule har ein registrert fritak i PAS på prøvene i lesing , rekning og engelsk på 8. trinn. Eit underliggjande vedtak er fatta etter gjennomføringsperioden for nasjonale prøver. Eit vedtak om fritak er gjort utan at det føreligg underliggjande vedtak om særskilt norskopplæring.

Fylkesmannen ser at fleire av vedtaka manglar vedtak om spesialundervisning eller særskilt språkopplæring og at eitt vedtak er fatta etter prøveperioden. Lovkravet er ikkje oppfylt.

Gjer skulen ei vurdering om kor vidt prøvene vil ha mykje å seie for opplæringa til eleven?

I vedtaka er det gjort vurderingar i kva grad prøvene har noko å seie for opplæringa av eleven. Kravet om å vurdere om kor vidt prøvene vil ha mykje å seie for opplæringa til eleven gjeld for kvar enkelt prøve.

Lovkravet er oppfylt.

Fritek skulen berre elevar der det er klart at prøvene ikkje vil ha mykje å seie for opplæringa?

Det er gjort ei vurdering av kor vidt prøvene vil ha mykje å seie for opplæringa til eleven. Kravet om at ein berre skal fritate elevar der det er klart at prøvene ikkje vil ha mykje å seie for opplæringa, er difor oppfylt.

Lovkravet er oppfylt.

Er avgjerslene til skulen om fritak gjort skriftleg?

Alle innsende vedtak er gjort skriftleg. *Kravet er oppfylt.*

Går det klart fram av vedtaket kva prøve eller kva prøver avgjersla om fritak gjeld?

Det går klart fram av vedtaka kva prøver avgjersla om fritak gjeld. *Kravet er oppfylt.*

Inneheld enkeltvedtak om fritak initiert av skulen ei grunngjeving kor det vert vist til a) heimel for vedtaket b) tilhøve som er lagt til grunn c) avgjerande omsyn ved utøving av forvaltningsmessig skjønn?

I meldinga om vedtaka går det i dei fleste vedtaka fram kva lovheimel som er nytta, kva tilhøve som er lagt til grunn og kva skjønn skulen har lagt vekt på. I ei sak frå Fjaler ungdomsskule er det ikkje vist til heimel for vedtaket.

Kravet er ikkje oppfylt.

Inneheld enkeltvedtak (eller melding om vedtaket) om avslag på fritak

informasjon om a) klagerett b) klagefrist c) klageorgan d) framgangsmåte ved klage?

Det er ikkje gjort vedtak om avslag på fritak.

Inneheld enkeltvedtak informasjon om retten etter fvl. §18, jf. 19 til å sjå dokument i saka?

I sakene frå Våge og Dingemoen skule går det klart fram kva rett føresette har til å sjå dokument i saka og rett til å krevje rettleiing. I sakene frå Fjaler ungdomsskule er denne informasjonen ikkje med.

Kravet er ikkje oppfylt.

Informerer skulen eleven eller føresette om føresette og eleven sin rett til å bestemme at eleven skal ta prøvene sjølv om det er gitt fritak?

I eit vedtak frå Fjaler ungdomsskule går det ikkje fram at føresette har rett til å krevje at eleven kan delta på prøvene om det er ynskjeleg. I dei andre innsende vedtaka går det fram at føresette har rett til å krevje at eleven kan delta på prøvene om det er ynskjeleg. Det vert vist til ein samtale i forkant av prøveperioden.

Kravet er ikkje oppfylt.

Har elevar som ikkje var til stade på prøvedagen, og som ikkje har vedtak om fritak, gjennomført dei nasjonale prøvene?

Alle elevar gjennomførte prøvene på prøvedagen.

Registrerer skulen resultata for alle elevar som ikkje er fritekne eller fråverande?

Resultata til alle elevar som har gjennomført, er registrert gjennom rapportar generert i PAS. *Kravet er oppfylt.*

5 Fylkesmannen sin konklusjon

- Skulene har ikkje meldt opp rett tal elever som er fritekne i PAS.
- Det er fatta vedtak om fritak utan at det føreligg underliggjande vedtak om spesialundervisning eller særskilt språkopplæring.
- Ikkje alle vedtaka om fritak inneheld heimel for vedtaket eller informasjon om retten til å sjå dokumenta i saka.
- Ikkje alle vedtaka om fritak inneheld opplysningar om at føresette og eleven sjølv kan velje å gjennomføre prøvene sjølv om skulen gjer vedtak om fritak, jf. Forskrift til opplæringslova § 2.4 andre ledd. Vedtaka må innehalde opplysningar

om at føresette og eleven sjølv kan velje å gjennomføre prøvene sjølv om skulen gjer vedtak om fritak. Jf. forskrift til oppl. § 2.4 , andre ledd.

- Kommunen må syte for at Fjaler ungdomsskule føl regelverket for gjennomføring av nasjonale prøver.

6. Pålegg om retting

Vi har funne at de ikkje etterlever regelverket på alle område og pålegg dykk å rette opp følgjande:

Fjaler kommune skal syte for at skulane gjennomfører nasjonale prøver i samsvar med regelverket og retningslinjer frå Utdanningsdirektoratet.

Pålegget inneber at:

- Skulane skal melde opp alle elevane på det aktuelle trinnet i PAS.
- Skulane skal registrere rett tal elever som er fritakne i PAS.
- Skulene skal informere om at føresette og eleven sjølv kan velje å gjennomføre prøvene sjølv om skulen gjer vedtak om fritak.
- Skulane skal i vedtaka informere om heimel for vedtaket og retten til å sjå dokumenta i saka.
- Skulane skal fatte vedtak om fritak på bakgrunn av underliggjande vedtak om spesialundervisning eller særskilt språkopplæring.

7. Oppfølging av pålegga

De skal setje i verk tiltak for å rette brot på regelverket straks. Når pålegga er retta, skal de erklære at rettinga er gjennomført og gjere greie for korleis de har retta.

Fristen er 8. april 2020. Vi vil ikkje avslutte tilsynet før de gjennom erklæringa og utgreiinga har vist at pålegga er retta.

8. De har rett til å klage

Tilsynsrapporten er eit enkeltvedtak etter forvaltningslova § 2 bokstav b. De kan klage på enkeltvedtaket.

Dersom de klagar, må de gjere det innan tre veker. Fristen gjeld frå beskjed om at brevet har komme fram til dykk, jf. forvaltningslova §§ 28 og 29. De sender klagen til oss. Vi har moglegheit til å gjere om vedtaket. Dersom vi ikkje er einige med dykk, sender vi klagen til Utdanningsdirektoratet som avgjer saka.

I forvaltningslova § 32 kan de sjå korleis de skal utforme klagen.

De kan be om at vi ikkje set i verk vedtaket før klagefristen er ute, eller klagen er endeleg avgjort av Utdanningsdirektoratet, jf. forvaltningslova § 42.

De er part i saken og har rett til innsyn i saksdokument, jf. forvaltningslova § 18.

11. mars 2020

Karstein Fardal

Tilsynsførar

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

- Gjennomføring av nasjonale prøver – skuleeigar
- Gjennomføring av Nasjonale prøver - Våge skule med vedtak
- Gjennomføring av skriftleg tilsyn Nasjonale prøver - Dingemoen skule med vedtak
- Gjennomføring av skriftleg tilsyn nasjonale prøver - Fjaler ungdomsskule med vedtak
- Uttale på førebels tilsynsrapport